

N:o 134.

Af Herr L. Norrby: Om upphäfvande af presternas nu egande särskilda rösträtt vid kapellans- klockare- och skollärare-val.

I samma mån som folkupplysningen utvecklas och stiger, hvarigenom alltmer jemlikhet i vetande vinnes, så utvecklas och stiger äfven folkets fordringar på jemlikhet i rättigheter. Man vill nu mera icke gerna erkänna någon ståndsskilnad, eller skilnad i allmän rösträtt, härledd, vare sig ifrån börd och rang eller högre bildning och större förmögenhet; och derföre fordrar man också nu mera allmänt, att den sjelffrådande människans värde skall gälla, utan förmynderskap, i alla frågor som röra den tillräkneliga människans rättigheter och skyldigheter, — så att förstå, att de företrädesrättigheter, hvilka sedan de mest aflägsna tider, då upplysning och lärdom allmäneligen icke funnos ibland folket och endast föllo på den förnämares och förmögnares lott, böra med roten uppräckas.

Med förbigående af mycket, som kunde, i följd af här upptagna ämne, tåla vid att både betraktas och beaktas, anhåller jag vördsamt, att vid detta tillfälle endast få taga den ärade Kammarens uppmärksamhet i anspråk i afseende på trenne, ännu i full kraft varande företrädesrättigheter, hvilka som jag, med nedslående känslor, haft tillfälle erfara, ingripa i folkets valrättsfrihet och förlamande inverka på ett önskvärdt framåtgående på upplysningens väg. Jag menar de sätt, efter hvilka nu, hvad röstgrunden angår, med stöd af gällande föreskrifter, val skola anställas för återbesättandet af kapellans-, klockare- och folkskolelärare-tjänster. Härom stadgas:

Hvad *kapellaner* angår, uti Kongl. Förordningen den 5 Juni 1739, jemförd med Kongl. Resolutionen på presterskapets besvär den 14 September 1731 och, äfven så nära vår tid som år 1843, uti 20 § af Kongl. Förordningen om prestval, den 1 April sagde år, att kapellanerne skola tillsättas genom val, på lika sätt som vid kyrkoherdeval i de konsistoriela gällan sker, således efter *oförmedladt* hemmantal; dock så att kyrkoherden, utom röst för sitt boställes hemmantal, ock eger en

röst, »i anseende till den lön han gifver kapellan,» och en röst »för det att kapellanen kommer att vara hans medhjelpare»;

Hvad *klockarne* angår, uti Kongl. Resolutionen på allmogens besvär den 20 November 1786, § 22, och i Kongl. Resolutionen den 20 Juni 1794, att de skola väljas liksom presterna, således äfven efter *oförmedladt* hemmantal; dock att kyrkoherden eger aflemna särskild röst, hvilken i beloppet skall räknas lika med hälften af de röster som församlingen vid valet afgifver;

Och hvad *lärarne i folkskolor* angår, uti Kongl. Maj:ts nådiga Stadga om folkundervisningen i Riket den 18 Juni 1842, § 6, mom. 3, såsom detta moment lyder i Kongl. Kungörelsen den 29 September 1853, att val till folkskolelärare skall ske på lika sätt som val till klockare, alltså jemväl efter *oförmedladt* hemmantal inom skoldistriktet, dock med rätt för skolrådets ordförande (således kyrkoherden i församlingen eller dess presterliga biträde, så länge kyrkoherden eller hans biträde äro sjelfskrifna ordförande i skolrådet) att afgifva särskild röst, likasom vid klockareval, beräknad till hälften emot skoldistrikts-ledamöternas samtliga vid valet afgifna godkända röster.

Om befogenheten af en sådan valrätts-öfvervigt i kyrkoherdarnes hand kunnat försvaras i den tid då, enligt Kongl. Brevet den 2 April 1684, kapellaner och klockare föga annorlunda betraktades än som kyrkoherdens »domestiquer» och af dem löntes derefter, och ännu i den tid innan rikets folkskoleväsende år 1842 ordnades; så lär den i närvarande tid, — då både kapellaner och klockare, så i afseende på aflöning som tjenstgörings-skyldighet, äro tjenstemän för sig, skiljda från beroende af kyrkoherdarne, och man väl med skäl må kunna vänta så stora verkningar af folkskoleundervisningens framgång under dess tjugosjuåriga tillvaro, att folket sjelf, utan att påtvingas ett törlamande förmynderskap, må kunna bedöma hvem som bäst passar till lärare för deras barn, — svårligen kunna bestå.

Jag hemställer derföre vördsamt,

att Riksdagen ville för sin del besluta att den särskilda rösträtt vid val till kapellaner, klockare och folkskole-lärare, som presterna nu ega, i egenskap af kyrkoherdar eller ordförande i skolstyrelse, måtte upphöra.

Stockholm den 28 Januari 1870.

Ludvig Norrby.